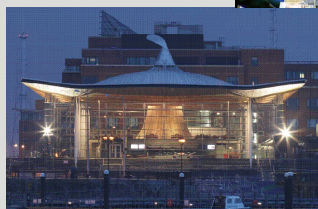
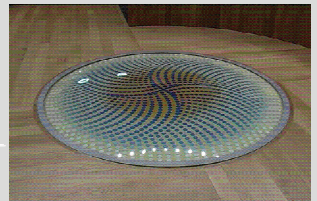

Cynulliad National
Cenedlaethol Assembly for
Cymru Wales

COD YMDDYGIAD I STAFF

RHAGAIR

Mae'r Cod hwn yn disgrifio'r safonau ymddygiad sy'n ofynnol gan staff Cynulliad Cenedlaethol Cymru (staff a gyflogir gan Gomisiwn y Cynulliad).

Fel rhywun sy'n gweithio i sefydliad a gaiff ei ethol yn ddemocrataidd, disgwylir i chi ymddwyn mewn ffordd na fydd yn dwyn anfri ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru na Chomisiwn y Cynulliad nac yn codi cywilydd arnynt.

Fel rhywun sy'n cael ei gyflogi gan Gomisiwn y Cynulliad, bydd rhaid i chi sicrhau eich bod yn cyflawni eich dyletswyddau a'ch cyfrifoldebau drwy fod yn onest ac yn ddiduedd.

Drwy gydymffurfio â'r Cod hwn, byddwch yn sicrhau eich bod yn cyrraedd y safon a ddisgwylir gan bob un ohonom sy'n gweithio i Gynulliad Cenedlaethol Cymru, a hynny drwy ein hymddygiad, drwy ein hunplygrwydd a thrwy sicrhau budd y cyhoedd.

Mae'r Cod yn nodi'r hyn y mae Comisiwn y Cynulliad yn ei ddisgwyl gennych fel aelod staff a dylech ddarllen y Cod a sicrhau eich bod yn gyfarwydd â'r safonau ymddygiad.

Yn ogystal â sicrhau eich bod yn cydymffurfio â'r safonau ymddygiad disgwyliedig yn eich gwaith o ddydd i ddydd, ni ddylech roi eich hun mewn sefyllfa lle y gall fod gan eraill achos rhesymol dros gwestiynu eich ymddygiad.

Os nad ydych yn siŵr o'r hyn y ddisgwylir gennych o ran ymddygiad, gofynnwch i'ch rheolwr llinell.

Os oes gennych achos dros gredu bod rhywun wedi torri'r Cod hwn, neu bod posibilrwydd y caiff ei dorri, mae'n ddyletswydd arnoch i roi gwybod i aelod o'r tîm rheoli.

Os gofynnir i chi ymddwyn mewn ffordd sy'n groes i'r Cod yn eich barn chi, dylech drafod y mater gyda'ch rheolwr llinell neu'r adran Adnoddau Dynol.

Os ydych wedi codi mater ond nad ydych wedi cael ymateb boddhaol iddo, dylech roi gwybod i mi.

Claire Clancy

Prif Weithredwr Comisiwn y Cynulliad a Chlerc Cynulliad Cenedlaethol Cymru (y Prif Weithredwr a Chlerc)

Tachwedd 2007

Gwybodaeth am y Cod Ymddygiad

1. Mae'r Cod hwn yn rhan o'ch telerau ac amodau cyflogaeth ac yn rhan o'r contract cyfreithiol rhyngoch chi a Chomisiwn y Cynulliad. Mae'n nodi'r safonau ymddygiad a ddisgwyllir gennych fel rhywun sy'n gwasanaethu'r Cynulliad.

Atebolrwydd

2. Y person neu'r corff y mae angen i chi ofyn am ganiatâd ganddo lle y nodir hynny yn y Cod yw:

- Cymorth Tîm i Fand G - Cyfarwyddwr
- Cyfarwyddwr - Y Prif Weithredwr a Chlerc
- Y Prif Weithredwr a Chlerc - Comisiwn y Cynulliad

Egwyddorion

3. Rhaid i chi wasanaethu Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn unol â'r egwyddorion¹ a nodir isod.

- **Anhunanoldeb** – Ni ddylech wneud penderfyniadau na ffafrio unrhyw unigolyn na sefydliad er budd personol a thrwy hynny gyfaddawdu eich rôl.
- **Unplygrwydd** – Ni ddylech rwymo'ch hun yn ariannol neu fel arall i unigolion neu sefydliadau allanol a allai ddylanwadu arnoch wrth i chi gyflawni'ch dyletswyddau swyddogol.
- **Gwrthrychedd** – Rhaid i chi ddarparu gwybodaeth a chynghor, yn cynnwys cynghor i aelodau etholedig a phwyllgorau, ar sail tystiolaeth ac mewn ffordd sy'n adlewyrchu'r opsiynau a'r ffeithiau yn gywir ac sy'n ystyried cynghor proffesiynol lle y bo'n briodol. Rhaid i chi wasanaethu Cynulliad Cenedlaethol Cymru a Chomisiwn y Cynulliad hyd eithaf eich gallu a heb ystyried eich daliadau gwleidyddol. Rhaid i chi ymatal rhag gweithgarwch gwleidyddol ac ymgyrchoedd a allai daflu amheuaeth ar eich gallu i fod yn ddiduedd a'ch gallu i wasanaethu'r holl Aelodau'n gyfartal.
- **Atebolrwydd** – Rhaid i chi weithio hyd eithaf eich gallu i gefnogi'r broses o weithredu penderfyniadau Cynulliad Cenedlaethol Cymru a Chomisiwn y Cynulliad, bod yn barod i ysgwyddo cyfrifoldeb am eich gweithredoedd a bod yn barod i bobl graffu ar eich gwaith, fel y bo'n briodol i'ch swydd.
- **Bod yn agored** – Rhaid i chi fod mor agored â phosibl ynghylch eich penderfyniadau a'ch gweithredoedd a dylech fod yn barod i roi rhesymau dros eich penderfyniadau.
- **Gonestrwydd** – Ni ddylech gymell na derbyn arian, rhoddion, cymwynasau na lletygarwch gan eraill nac unrhyw beth arall y gellir barnu ei fod yn peryglu eich unplygrwydd.
- **Arweiniad** – Dylech hyrwyddo a chynnal yr egwyddorion hyn drwy arweiniad ac esiampl.

¹ Cynhyrchwyd yr adroddiad ar Safonau mewn Bywyd Cyhoeddus ym mis Mai 1995 gan Bwyllgor Nolan ar gais y Prif Weinidog. Ymchwiliodd y Pwyllgor i safonau mewn bywyd cyhoeddus ym Mhrydain ac o ganlyniad i hyn, cynhyrchwyd Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus.

Rheolau

4. Gallwch ddod o hyd i'r rheolau ymddygiad yn yr adrannau a ganlyn:

(I gael gwybodaeth lawn a manwl am yr adrannau hyn, darllenwch y ddogfen **Telerau ac Amodau Gwasanaeth**, ynghyd â'r **Polisiâu a Gweithdrefnau** sy'n gysylltiedig â nhw.)

Adran 1 **Priodoldeb (ymddygiad priodol)**

Adran 2 **Cyfrinachedd a gwybodaeth swyddogol**

Adran 3 **Gwaith a phenodiadau allanol**

Adran 4 **Cymryd rhan mewn gweithgareddau gwleidyddol**

Adran 5 **Rheolau eraill**

Torri rheolau ymddygiad

5. Os byddwch yn torri unrhyw un o'r rheolau ymddygiad neu os bydd pobl eraill yn torri'r rheolau hyn o ganlyniad i esgeulustod neu weithred fwriadol ar eich rhan chi, efallai y bydd yn rhaid cymryd camau disgyblu yn eich erbyn yn unol â'r polisi disgyblu.

Rhagor o wybodaeth

6. Os hoffech gael rhagor o wybodaeth am y rheolau ymddygiad, dylech gysylltu â'r adran Adnoddau Dynol.

Adran 1 Priodoldeb

Cael eich arestio ar gyhuddiad sifil neu droseddol neu'ch dyfarnu'n euog o drosedd o'r fath

7. Os cewch eich arestio, os gwrthodir mechnïaeth i chi neu os cewch eich dyfarnu'n euog o unrhyw drosedd, rhaid i chi roi gwybod i'ch rheolwr llinell cyn gynted ag y bo'n ymarferol. Nid yw hyn yn cynnwys trosedd traffig oni bai ei bod yn bosibl y cewch eich carcharu neu'ch gwahardd rhag gyrru, neu os cyflawnir y drosedd wrth yrru cerbyd swyddogol. Ystyrir atal gwybodaeth o'r fath fel achos o gamymddwyn difrifol.

Gweithgarwch anghyfreithlon

8. Mae'n ddyletswydd arnoch i gydymffurfio â'r gyfraith, yn cynnwys cyfraith ryngwladol a rhwymedigaethau cytuniadau rhyngwladol, sicrhau bod cyfiawnder yn cael ei weinyddu a rhoi gwybod am unrhyw dystiolaeth o weithgarwch anghyfreithlon a throseddol. Mae Polisi Datgelu er Lles y Cyhoedd Comisiwn y Cynulliad yn darparu canllawiau ar y trefniadau ar gyfer rhoi gwybod am y materion hyn.

Methdaliad

9. Os ydych yn fethdalwr neu o bosib wedi'ch dyfarnu'n fethdalwr gan lys barn, rhaid i chi roi gwybod am hyn cyn gynted ag y bo'n ymarferol bosibl i'ch rheolwr llinell a'r Prif Weithredwr a Chlerc. Ystyrir atal gwybodaeth am fethdaliad posib fel achos o gamymddwyn difrifol.

Derbyn arian, rhoddion, gwobrwyon a lletygarwch

10. Ni ddylech dderbyn rhoddion na lletygarwch na derbyn unrhyw rodd arall gan unrhyw un lle gall beryglu eich barn neu eich uniondeb. Nid yw hyn yn cynnwys mân roddion fel dyddiadur, calendr neu fân letygarwch ar yr amod nad yw'n digwydd yn aml. Os yw gwrthod rhodd o'r fath yn debygol o bechu yn erbyn y rhoddwr, dylech drafod y ffeithiau ar unwaith â'ch rheolwr llinell.

11. Cedwir cofrestr o arian, rhoddion a lletygarwch. Os cewch gynnig arian, rhodd neu letygarwch, rhaid i chi sicrhau bod hyn yn cael ei nodi ar y gofrestr (hyd yn oed os nad ydych wedi derbyn y cynnig). Bydd y sawl sy'n cadw'r gofrestr am wybod pa fath o rodd neu letygarwch a gynigiwyd, a wnaethoch ei dderbyn, pwy a'i cynigiodd, pam y'i rhoddwyd ac amcan o'i werth. Gall eich rheolwr llinell egluro'r broses o gofrestru arian, rhoddion neu letygarwch o'r fath. Dylech ofyn am gyngor gan eich rheolwr llinell cyn derbyn unrhyw arian, rhodd neu letygarwch sy'n destun pryder i chi.

12. Os byddwn yn dod i wybod eich bod wedi derbyn arian, rhodd, lletygarwch, budd neu unrhyw gynnig o'r fath, neu'ch bod wedi methu â'i gofrestru, a bod hynny'n gwrthdaro â'ch dyletswyddau swyddogol, byddwn yn ei ystyried fel achos o gamymddwyn difrifol.

Derbyn ffi

13. Rhaid talu unrhyw ffi a dderbynnir gan gorff allanol i Gomisiwn y Cynulliad os yw'n dâl am wasanaeth sy'n rhan o'ch dyletswyddau swyddogol. Os cyflawnir y gwaith, neu ran ohono, yn ystod oriau preifat yn ogystal ag oriau swyddogol, neu os ydych yn gwneud iawn am unrhyw oriau swyddogol a gollwyd, gallwch wneud cais i'ch rheolwr llinell am gael cadw'r ffi, neu ran ohono, fel y bo'n briodol. Yn unol ag adran 3 o'r Cod hwn, rhaid i chi ofyn am ganiatâd cyn derbyn unrhyw swydd allanol a allai effeithio ar eich gwaith yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.

Dylanwad gwleidyddol

14. Ni chewch ddefnyddio'ch swydd na'r cysylltiad rhyngoch ac aelodau etholedig a chyrrff cyhoeddus allanol i ddylanwadu ar unrhyw fater sydd o fudd i chi, neu i sicrhau cefnogaeth ar ei gyfer. Nid yw hyn yn eich atal rhag cysylltu â'ch Aelod Cynulliad yn y ffordd arferol, sef drwy ohebiaeth neu drwy fynd i gymhorthfa.

Contractau nwyddau a gwasanaethau

15. Oni bai eich bod wedi cael caniatâd eich rheolwr llinell i wneud hynny, ni ddylech ddyfarnu contract Comisiwn y Cynulliad na bod yn gysylltiedig mewn unrhyw ffordd faterol â dyfarnu contract Comisiwn y Cynulliad:

- i'ch perthnasau agosaf, i'ch ffrindiau agos nac i'ch cysylltiadau busnes;
- i unrhyw gwmni neu bartneriaeth y mae'ch perthnasau agosaf, eich ffrindiau agos neu'ch cysylltiadau busnes yn gweithio iddynt;
- i unrhyw aelod o staff Comisiwn y Cynulliad neu'i berthnasau agosaf, neu i unrhyw sefydliad lle y mae aelod staff neu un o'i berthnasau agosaf yn Bartner neu'n Gyfarwyddwr.

16. Os rhoddir caniatâd i chi ddyfarnu'r contract, rhaid i chi gofrestru'r penderfyniad a rhoi gwybod i Swyddog Caffael Comisiwn y Cynulliad am gefndir y penderfyniad cyn bwrw ymlaen.

17. Mae camddefnyddio gwybodaeth gyfrinachol yn torri'r ddyletswydd cyfrinachedd sy'n ddyledus i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ac i Gomisiwn y Cynulliad a bydd yn cael ei ystyried fel achos o gamymddwyn difrifol.

18. Er y dylid trin yr hyn y dewch i wybod amdano yn rhinwedd eich swydd fel gwybodaeth gyfrinachol, cofiwch y gallai'r wybodaeth yr ydych yn ei phrosesu gael ei chyhoeddi i unigolion neu i'r cyhoedd yn fwy cyffredinol yn unol â deddfwriaeth a pholisïau Comisiwn y Cynulliad ar fynediad at wybodaeth. Ni ddylech ddefnyddio gwybodaeth gyfrinachol heb ganiatâd pan fyddwch yn gweithio yma nac ar ôl hynny. Gofynnir i chi drin gwybodaeth bersonol (mae hyn yn cwmpasu pob math o wybodaeth am unigolyn, yn cynnwys dogfennau papur, cronfeydd data a negeseuon e-bost) yn gyfrinachol ac yn unol â Pholisi Diogelu Data Comisiwn y Cynulliad a Deddf Diogelu Data 1998.

19. Bydd gweithwyr Comisiwn y Cynulliad a arferai fod yn Weision Sifil ac a gafodd eu hysbysu eu bod yn ddarostyngedig i'r Ddeddf Cyfrinachau Swyddogol yn parhau i fod yn rhwym iddi o ran gwybodaeth ac ati a ddaeth i'w meddiant pan oeddent yn Weision Sifil. Bydd disgwyl i'r gweithwyr hyn gydymffurfio â'u dyletswyddau o dan y Ddeddf hon. Os byddant yn esgeuluso'r dyletswyddau hynny, caiff ei ystyried fel achos posibl o dorri'r Cod. Ni fydd darpariaethau'r Ddeddf Cyfrinachau Swyddogol yn berthnasol i weithwyr Comisiwn y Cynulliad nad ydynt erioed wedi bod yn ddarostyngedig i'r Ddeddf.

Rheolau cyffredinol

20. Ni chewch ddatgelu unrhyw wybodaeth swyddogol heb gael caniatâd yn unol â'r hyn a nodir ym mharagraff 2 uchod.

21. Rhaid i chi beidio â defnyddio gwybodaeth y mae gennych fynediad ati, boed yn gyfrinachol ai peidio, i lesteirio polisïau neu benderfyniadau Cynulliad Cenedlaethol Cymru neu Gomisiwn y Cynulliad.

22. Rhaid i chi geisio caniatâd yn unol â'r hyn a nodir ym mharagraff 2 uchod i ymgymryd ag unrhyw weithgaredd sy'n gysylltiedig â'r materion isod nad ydych yn eu cyflawni fel rhan o'ch dyletswyddau swyddogol:

- cymryd rhan mewn unrhyw ddarllediad gan y cyfryngau (clywedol neu weledol) am fusnes Cynulliad Cenedlaethol Cymru / Comisiwn y Cynulliad;
- cyhoeddi neu ddarlledu unrhyw gofiannau personol sy'n gysylltiedig â gwaith a gyflawnwyd ar ran Cynulliad Cenedlaethol Cymru / Comisiwn y Cynulliad;

- Iledaenu unrhyw wybodaeth (ysgrifenedig neu lafar) sy'n gysylltiedig â Chynulliad Cenedlaethol Cymru / Comisiwn y Cynulliad a drosglwyddir i newyddiadurwr i'w chyhoeddi;
- cymryd rhan mewn arolwg barn neu arolwg ymchwil marchnad sy'n gofyn am agwedd pobl at faterion gwleidyddol neu am eu barn arnynt;
- unrhyw drefniadau sy'n ymwneud â chyhoeddi erthyglau neu ddeunyddiau a gynhyrchwyd gennych fel rhan o'ch dyletswyddau swyddogol. Comisiwn y Cynulliad sy'n meddu ar yr hawlfraint yn unol â Deddf Hawlfreintiau, Cynlluniau a Phatentau 1988.

23. Nid yw'r uchod yn atal cynrychiolwyr undeb llafur cydnabyddedig rhag cyflawni'u dyletswyddau fel cynrychiolwyr cenedlaethol, cynrychiolwyr sefydliad neu gynrychiolwyr cangen.

Gwaith allanol

24. Rhaid i chi geisio caniatâd yn unol â'r hyn a nodir ym mharagraff 2 uchod cyn derbyn unrhyw waith allanol.

25. Ni ddylech:

- fyth ymgymryd ag unrhyw weithgaredd preifat a fyddai'n gofyn i chi fod yn bresennol yn ystod oriau gwaith neu'n amharu ar eich effeithiolrwydd fel aelod o staff Comisiwn y Cynulliad, oni bai eich bod wedi cael caniatâd i wneud hynny yn unol â'r hyn a nodir ym mharagraff 2 uchod;
- ymgymryd ag unrhyw waith neu weithgaredd arall a allai wrthdaro â buddiannau Cynulliad Cenedlaethol Cymru neu Gomisiwn y Cynulliad mewn unrhyw ffordd, neu a fyddai'n anghyson â'ch rôl fel aelod o staff Comisiwn y Cynulliad;
- ymgymryd ag unrhyw weithgaredd allanol y cewch eich talu amdano sy'n manteisio ar brofiad neu wybodaeth a gawsoch drwy gyflawni'ch dyletswyddau swyddogol, oni bai eich bod wedi cael caniatâd i wneud hynny yn unol â'r hyn a nodir ym mharagraff 2 uchod;
- ymgymryd â swydd cyfarwyddwr neu waith gweithredol mewn cwmni preifat, busnes neu sefydliad arall, neu ymgymryd â gwaith ymgynghorol sy'n gysylltiedig â'ch dyletswyddau swyddogol neu sydd ar ran busnes neu achos a chanddo gontract neu berthynas arbennig arall â Chynulliad Cenedlaethol Cymru a/neu Gomisiwn y Cynulliad, oni bai eich bod wedi cael caniatâd i wneud hynny yn unol â'r hyn a nodir ym mharagraff 2 uchod.

26. Os ydych yn ansicr am briodoldeb unrhyw weithgaredd personol preifat, dylech ofyn am gyfarwyddyd pellach.

Penodiadau i fyrddau cyhoeddus

27. Os ydych am dderbyn penodiad i fwrdd neu gorff cyhoeddus a ariennir yn gyfan gwbl, neu'n rhannol, gan arian cyhoeddus, rhaid i chi gael caniatâd i wneud hynny yn unol â'r hyn a nodir ym mharagraff 2 uchod.

Derbyn penodiadau allanol

28. Credir y gall pawb elwa ar drosglwyddo sgiliau a phrofiad staff Comisiwn y Cynulliad i'r gymuned ehangach, ac o ganlyniad mae mwyafrif y ceisiadau a gyflwynir o dan y rheolau hyn yn cael eu cymeradwyo'n ddiamod.

29. Diben y rheolau hyn yw cynnal hyder y cyhoedd yn y bobl sy'n gweithio i Gomisiwn y Cynulliad, ac yn anad dim:

- osgoi unrhyw ddrwgdybiaeth, hyd yn oed os nad oes modd ei chyfiawnhau, bod y gobaith o gael swydd mewn sefydliad penodol yn y dyfodol yn dylanwadu ar y cyngor a roddir gan staff a'r penderfyniadau a wneir ganddynt;
- osgoi'r risg y gallai sefydliad penodol ennill mantais amhriodol dros y sefydliadau sy'n cystadlu ag ef drwy gyflogi gweithiwr sydd wedi gweld gwybodaeth dechnegol neu wybodaeth arall, wrth weithio i Gomisiwn y Cynulliad, y byddai'n deg i'r sefydliadau eraill amau mai'u gwybodaeth nhw ydyw, neu weld gwybodaeth am ddatblygiadau arfaethedig ym mholisiâu Comisiwn y Cynulliad a allai effeithio ar y sefydliad ei hun neu ar y sefydliadau sy'n cystadlu ag ef.

30. Gofynnir i chi geisio caniatâd yn unol â'r hyn a nodir ym mharagraff 2 uchod cyn derbyn unrhyw swydd ym myd busnes neu mewn cyrff eraill, yn cynnwys gweithio i lywodraethau tramor neu fel ymgynghorydd, boed yn swydd gyflogedig, hunangyflogedig, amser llawn, rhan-amser neu'n waith am ffi, a hynny o fewn dwy flynedd i'r dyddiad y bu i chi ymddiswyddo, ymddeol neu adael eich swydd yng Nghomisiwn y Cynulliad o dan unrhyw amgylchiadau eraill.

Adran 4 Cymryd rhan mewn gweithgareddau gwleidyddol

Bod yn ddiuedd

31. Er mwyn i chi wasanaethu pob aelod etholedig yn gyfartal, mae'n hanfodol bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru a'r cyhoedd yn ffyddiog nad yw'ch barn bersonol yn effeithio ar y ffordd yr ydych yn cyflawni eich dyletswyddau swyddogol. Diben y rheolau a ddisgrifir isod yw rhoi cymaint o ryddid â phosibl i chi gymryd rhan mewn materion cyhoeddus heb dorri'r egwyddor sylfaenol hon. *(Dylid nodi bod Deddf Llywodraeth Cymru 2006 yn gwahardd staff Comisiwn y Cynulliad rhag bod yn Aelodau Cynulliad).*

Rheolau cyffredinol sy'n berthnasol i weithgarwch gwleidyddol

32. Mae'r rheolau a ganlyn bob amser yn berthnasol i chi:-

- ni chewch gymryd rhan mewn unrhyw weithgaredd gwleidyddol pan fyddwch ar ddyletswydd, yn gwisgo'ch gwisg swyddogol neu ar safle Comisiwn y Cynulliad;
- ni chewch fynd yn rhinwedd eich swydd i gynadleddau neu ddigwyddiadau allanol a drefnir gan sefydliad sy'n ymwneud â gwleidyddiaeth plaid, neu yn enw sefydliad o'r fath;
- rhaid i chi ofalu rhag codi unrhyw gywilydd ar Gomisiwn y Cynulliad neu'r Cynulliad drwy ddod i amlygrwydd mewn achos dadleuol sy'n ymwneud â gwleidyddiaeth plaid, a hynny fel aelod o staff Comisiwn y Cynulliad;
- rhaid i chi fod yn gymedrol wrth fynegi'ch safbwyntiau gwleidyddol personol rhag i chi niweidio neu ymddangos fel pe baech yn niweidio'r gwasanaeth teyrngar ac effeithiol a ddarperir i aelodau unrhyw blaid arall.

Cyfyngiadau

33. Ni chewch gymryd rhan mewn gweithgareddau gwleidyddol sy'n ymwneud â Chynulliad Cenedlaethol Cymru, ond gallwch ofyn am ganiatâd i gymryd rhan mewn gweithgareddau gwleidyddol eraill yn unol â pharagraff 2 uchod. Pan fyddwn yn ystyried ceisiadau o'r fath, byddwn yn rhoi sylw arbennig i hyd a lled y berthynas rhyngoch ac Aelodau'r Cynulliad wrth i chi gyflawni'ch dyletswyddau swyddogol.

34. At ddibenion y rheolau hyn, diffinnir "gweithgareddau gwleidyddol" fel a ganlyn:

35. Ar lefel genedlaethol yng Nghymru

- cyhoeddi eich bod yn ymgeisydd yn etholiad Cynulliad Cenedlaethol Cymru;
- cael eich penodi i swydd mewn sefydliad sy'n ymwneud â gwleidyddiaeth plaid (ac eithrio bod yn aelod o sefydliad o'r fath), neu swydd sy'n ymwneud yn llwyr neu'n rhannol â gwleidyddiaeth plaid mewn maes sy'n berthnasol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru;
- canfasio ar ran ymgeisydd yn etholiad Cynulliad Cenedlaethol Cymru;
- cyfrannu at lyfrau neu erthyglau i'w cyhoeddi, neu anfon llythyron at y wasg, ar faterion gwleidyddol dadleuol sy'n ymwneud â Chynulliad Cenedlaethol Cymru;
- siarad yn gyhoeddus ar faterion gwleidyddol dadleuol o bwys cenedlaethol².

36. Ar lefel genedlaethol yng ngweddill y DU

- cyhoeddi eich bod yn ymgeisydd yn etholiad Tŷ'r Cyffredin, Senedd yr Alban, Cynulliad Gogledd Iwerddon neu Senedd Ewrop;
- cael eich penodi i swydd mewn sefydliad sy'n ymwneud â gwleidyddiaeth plaid (ac eithrio bod yn aelod o sefydliad o'r fath), neu swydd sy'n ymwneud yn llwyr neu'n rhannol â gwleidyddiaeth plaid mewn maes sy'n berthnasol i Dŷ'r Cyffredin, Senedd yr Alban, Cynulliad Gogledd Iwerddon neu Senedd Ewrop;
- canfasio ar ran ymgeisydd yn etholiad Tŷ'r Cyffredin, Senedd yr Alban, Cynulliad Gogledd Iwerddon neu Senedd Ewrop;
- cyfrannu at lyfrau neu erthyglau i'w cyhoeddi, neu anfon llythyron at y wasg, ar faterion gwleidyddol dadleuol;
- siarad yn gyhoeddus ar faterion gwleidyddol dadleuol o bwys cenedlaethol².

37. Ar lefel leol

- sefyll etholiad lleol;

² Ni ddylai hyn atal cynrychiolwyr undeb llafur cydnabyddedig rhag cyflawni'u dyletswyddau fel cynrychiolwyr cenedlaethol, cynrychiolwyr sefydliad neu gynrychiolwyr cangen.

- cael eich penodi i swydd mewn sefydliad sy'n ymwneud â gwleidyddiaeth plaid (ac eithrio bod yn aelod o sefydliad o'r fath), neu swydd sy'n ymwneud yn llwyr neu'n rhannol â gwleidyddiaeth plaid;
- canfasio ar ran ymgeisydd mewn etholiad lleol neu ar ran sefydliad gwleidyddol lleol;
- cyfrannu at lyfrau neu erthyglau i'w cyhoeddi, neu anfon llythyron at y wasg, ar faterion gwleidyddol dadleuol o bwys lleol;
- siarad yn gyhoeddus ar faterion gwleidyddol dadleuol o bwys lleol².

Adran 5 Rheolau eraill

38. Rhaid i chi beidio â dwyn anfri ar Gomisiwn y Cynulliad drwy wneud sylwadau difriol, niweidiol neu annymunol am sefydliadau neu unigolion (boed yn swyddogion, yn Aelodau neu'n bobl eraill), na chymryd rhan mewn unrhyw weithgareddau sy'n gwrthdaro â buddiannau Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

² Ni ddylai hyn atal cynrychiolwyr undeb llafur cydnabyddedig rhag cyflawni'u dyletswyddau fel cynrychiolwyr cenedlaethol, cynrychiolwyr sefydliad neu gynrychiolwyr cangen.